

Mit o lameli

Marko Levacić

*Transformacija moderne misli – filozofija,
psihoanaliza, kultura*

O AVTORJU

Marko Levacić študira v okviru modula *Transformacije moderne misli – filozofija, psihoanaliza, kultura*.

Njegovi študijski in teoretski interesi so vezani na teorije, ki obravnavajo oziroma konceptualizirajo prepletenost subjektivnosti in kulture, družbe, politike, ter na povezave, aplikacije in doprinose teoretske psihoanalize k analizi kulturnih, družbenih, političnih procesov in pojavov. Poglavitni področji njegovega raziskovanja sta strukturalizem in teoretska psihoanaliza.

Email: levacic.marko@gmail.com

POVZETEK**Mit o lameli**

Lacan se v *Seminarju XI* zateče h konstrukciji mita, da bi razložil pojem nagona (kar je, mimogrede, zanj dokaj neobičajen korak). Ustvari pa bolj prisposodbo kot mit, prisposodbo lamele, brezobličnega, fantomskega, »irealnega«, kot mu pravi, organa. Ta organ se obnaša kot nagon (v svojem slepem gnanju k zadovoljitvi, užitku). Z nekaj domišljije lahko to prisposodbo vpnemo v mitični okvir, v naracijo o izvoru in genezi. Stava je ta, da je nekaj, kar pripada redu realnega, nemara mogoče najbolje pojasniti z mitom, s konstrukcijo njegovega nikoli prisotnega in nikoli sedanjega izvora ter razvoja.

Ključne besede: *Lacan, mit, lamela, nagon, užitek, objekt a, označevalec*

ABSTRACT**The Myth of Lamella**

In *Seminar XI* Lacan uses construction of a myth to try to explain the concept of drive. Instead, he creates more of an allegory than a myth, allegory of the lamella, an unusual, formless, phantom, “unreal” organ as he names it. This organ behaves like a drive in its blind forcing and extracting of enjoyment. With a bit of imagination lamella can be put into a mythical frame, into a narration of origin and genesis. Maybe something that belongs to the order of the real can be best explained via myth, i. e. by construction of its never present origin and development.

Key words: *Lacan, myth, lamella, drive, enjoyment, object a, signifier*

Freudov pojem nagona se razlikuje od spontanih predstav o nagonu kot naravnem kompasu, ki uravnava delovanje in obnašanje (živih bitij). Freud je nagone izrecno razločil od instinktov. Lacan je omenjeni pojem še nekoliko prečistil, in sicer tako, da se ne sklada niti »z običajnimi predstavami o nagonu kot biološkem ali somatskem pritisku, kot energiji, libidu kot rezervoarju energije, ki se pretaka sem in tja, kot polju sil itd. – vse te predstave je mogoče v obilju najti skozi vse Freudove spise«. ¹ Da bi razmejil pojem nagona od takšnih predstav, ga je Lacan poskušal predstaviti z nenavadno prisposodbo irealnega, lažnega, fantomskega organa, ² ki se doda telesu in ga podaljšuje. To čudno prisposodbo je vpel v okvir mita; pri predstavitvi nagona si je pomagal s konstrukcijo njegovega mitičnega izvora.

»Ta organ je irealen. Irealen, to nikakor ne pomeni imaginaren. Irealno je definirano s tem, da se navezuje na realno na način, ki nam uhaja, in prav zato mora biti njegova predstavitev mitična, tj., takšna, kakršna je tudi naša. Toda to, da je neki organ irealen, mu nikakor ne preprečuje, da bi se utelesil«. ³

»Organ pulzije se umešča glede na pravi organ. Da bi vam ga ponazoril [...], si bom dovolil, da tu pred vami razvijem neki mit – ki mu bom za zgodovinskega botra vzel tisto, kar je v Platonovem Simpoziju skozi Aristofanova usta rečeno o naravi ljubezni«. ⁴

Lacan je torej poskušal ponazoriti nagon s konstrukcijo svojega mita, mita o lameli, ki podaja genezo seksualnosti. Kakor vsak mit tudi Lacanov služi razlagi obstoječega stanja s pomočjo njegove geneze iz mitičnega, konstitutivno izgubljenega izvora. Mit o lameli torej podaja tudi genezo (ali vsaj nastavke za razumevanje geneze) specifičnosti človeškega stanja, ki ga določa seksualnost, ki jo tvori nagon. Ta mit je alternativa Platonovem mitu (oziroma mitu, ki ga izreče Aristofan v Platonovem *Simpoziju*) o izvoru človeške seksualnosti, na katerega se je nekajkrat sklical tudi Freud. Slednji mit razlaga seksualnost, skrajno poenostavljeno rečeno, kot posledico razpolovitve izvorno celega, samozadostnega

človeškega bitja. Razcep prinaša hrepenenje, željo. Polovično bitje išče svojo drugo polovico, hrepeni po zacelitvi in ponovni vzpostavitvi izgubljene celote in harmonije. Lacan predlaga svojo različico podobe izvirne celosti, in sicer lamelo. To je nenavadno, brezoblično, plosko bitje, ki se premika kakor ameba in se lahko ovije okoli česarkoli, prerine kamorkoli, steče v vse špranje ter jih zapolni. To bitje predstavlja neko izvirno obliko libida. Lacan pravi, da je to tisto, kar so bitja, ki so ujeta cikl spolne reprodukcije, nepovratno izgubila. To je torej izvorna oblika samozadostnosti, ki predhaja razcepu, ki določa človeško stanje in človeško seksualnost. Delni nagoni (libido, ki nastopa v Freudovih *Treh razpravah o teoriji seksualnosti*) delujejo kot takšni fantomski organi, ki se dodajo, prisesejo na prave organe in telesu vsilijo svoj interes, svojo zadovoljitev.

Človek bi lahko našel celovitost in neposrednost kvečjemu v lameli in ne v drugem človeškem bitju. Namreč tisto, kar je izgubil, ni druga polovica, pač pa »libido kot čisti življenjski nagon, se pravi nagon nesmrtnega življenja, neustavljivega življenja, življenja, ki ne potrebuje nikakršnega organa, poenostavljenega in neuničljivega življenja«. ⁵ Na mestu, kjer Lacan opisuje grozljiv fiktivni prizor, v katerem se človek bori s takšnim bitjem, ki bi se mu priselalo na glavo, lahko nadaljujemo in podaljšamo njegovo prisposodbo. S tem, ko se lamela ovije okoli telesa in njegovih lukenj, blokira vsako razlikovanost in vsako interakcijo z zunanostjo ter željo, ki je v temelju te interakcije. Lamela bi tako bila korelat manjkajoči polovici iz Platonovega mita, izgubljeni člen, ki lahko zaceli razcep in ustavi željo. Deluje kot manjkajoči del, ki naj zakrpa luknjasto človeško telo, kot ovojnica, ki se ovije okoli telesa, in mu povrne celovitost ter harmonično zaprtost vase. Lamela bi v tem smislu bila tisto, kar človeškemu bitju povrne neskalkjeno samozadostnost, ki jo je domnevno izgubil (in česar posledica in ime je seksualnost). Toda to mitično stanje neposrednosti in lastni užitek, ki ga lamela vsili telesu, sta hkrati nekaj grozljivega. Morda se zdi, da si želja želi takšne zacelitve in teži k odpravi razlike, toda pravzaprav dela vse, da do regresije v to stanje ne bi prišlo, saj bi se s tem ukinila. S tem bi se desubjektiviral (želeči) subjekt. Od tu

izvira grozljivost prispodobe lamele. Lamela poskuša človeka z vleči nazaj v embrionalno stanje neposrednosti, ga odrezati od sveta in zapreti vase, pri čemer se napaja s črpanjem energije iz njegovega telesa. Lamela je agent desubjektivacije. Lahko bi rekli, da naredi iz človeka *hommelette*, o kateri govori Lacan.

»Če hočete poudariti učinek potegavščine, ji recite hommelette. To hommelette je, kakor boste videli, laže oživiti kakor prvotnega človeka, v čigar glavo moramo vselej postaviti človečka, da ga poženemo v tek.

Vsakokrat, kadar počijo opne na jajcu, od koder bo prišel fetus, ki postaja novorojenec, nekaj – zamislite si za trenutek – iz njih odleti, nekaj, kar lahko naredimo tako iz jajca kakor iz človeka, namreč hommelette ali lamela«.⁶

Prvotnega človeka, človeka, ki še ni človek, ki torej še ni zapleten v peripetije nezavednega in seksualnosti, lahko najlažje opišemo kot *hommelette*, kot človeka omleto, kot človeka, ki ga je lamela zaprla v kokon. To je vase zabubljeno bitje, ki ga lamelasta ovojnica zapira v zapredek, pri čemer izsesava njegovo energijo in prekinja njegovo interakcijo z zunanjim svetom. Opis, ki je zelo podoben (človeškemu) zarodku oziroma plodu, s to razliko, da tukaj ni plod tisti, ki se napaja iz posteljice,⁷ ampak obratno. Zato bi lahko rekli, da je predporodno stanje, v katerem je človeški zarodek (oziroma zarodek vsake žive vrste, ki je ujeta v cikel spolne reprodukcije, za razliko od neposredne delitve in množitve), neki filogenetski nasledek, ostanek te mitične, izvirne življenjske oblike (iz katere so se razvile vse oblike življenja).⁸

Toda človek že s samim rojstvom izgubi tisto ovojnico, ki ga je zapirala v samozadostno celoto, in tu se začne trnova pot, ki je tlakovana s težavami, zagatami, zadregami, ki jih prinašata želja in seksualnost. Tisto specifično človeške seksualnosti, tisto, zaradi česar človeška seksualnost ni zgolj reprodukcija, je nagon. Nagon je snov, iz katere je sestavljena človeška

seksualnost. Seksualnost je specifičen način, kako se manifestira izvorna izguba pri človeku. Lacanov mit poskuša razložiti nagon kot fantomske preostanke lamele, ki parazitirajo na človeškem telesu tudi po rojstvu in tudi po posegu označevalca.⁹ Človek se ne more nikoli povsem znebiti lamele. Lamele ne prizadene nobena cepitev, saj se z delitvijo le še bolj množi, pri čemer posamezni deli ostajajo hkrati celota, tj. nerazcepljeni. Vsak del je nova celota.¹⁰ In Freudov pojem libida iz *Treh razprav* prikazuje nagon kot razpršene parazitske koščke, ki s svojo množitvijo parcializirajo telo in mu vsiljujejo svoj ekscesni užitek.

Toda zakaj se nagon razbije, razdeli na koščke? Zakaj je nagon vselej delni? Če naj bo mit uspešen, če naj bo na ravni mita, mora podati genezo obstoječega stanja iz izvorne mitične preteklosti.¹¹ To izvorno stanje v tem mitu je, kot rečeno, z lamelo obdan človek, človeška omleta, *hommelette*. Kaj je torej tisto, kar razreže izvorno neposrednost, odpre zaprtost in izvleče človeka iz kokona? To je poseg označevalca. Jezik omreži telo in lamelo, ki ga obdaja, ter jo s tem razprši na delčke. Lahko bi rekli, da je označevalec kuhalnica, ki naredi praženec iz omlete lamele.¹² Toda problem je v tem, da lamele, kot rečeno, ni mogoče uničiti z razrezom, saj se na ta način le razmnoži v več enakih samozadostnih enot. Označevalec in želja ji sicer lahko preprečujeta, da bi spet popolnoma obdala človeško telo in ga zaprla vase, ne moreta pa je uničiti. Lahko jo le razkosata na manjše enote, ki imajo vse lastnosti celote. Simbolna mreža ni nikoli dovolj gosta, da se skozi njo ne bi prevlekli razpršeni kosi izvornega užitka.¹³ Bolj označevalec poskuša razrezati lamelo in iztisniti užitek iz telesa, bolj se lamela parcializira, množi ter seli po telesu.

Lahko bi rekli, da bogovi lameli ne morejo priti do živega s cepitvijo in razrezom (za razliko od bogov v Platonovem oziroma Aristofanovem mitu). Lamela je neuničljiva, po vsakem poskusu zatrtja je še več. Lahko ji le preprečujejo, da bi pogoltnila vsa človeška bitja in zaprla človeški svet v neposrednost – v ta namen ji je treba nenehno postavljati pasti, zapreke, jo omejevati in filtrirati skozi (označevalne) mreže. Bogovi torej poskušajo brzdati

lamelo tako, da na *hommelette*, človeka-lamelo vržejo simbolne mreže. Tako opremijo (ali pa vržejo prekletstvo na) človeka z označevalcem, ki poraja željo, ki ga iztrga iz neposrednosti. Želja je obramba pred užitkom (kot pravi Lacan). Človeški svet je zato svet simbolnih mrež, ki preprečujejo, da bi ga lamela spet zabubila, zaprla vase. Mreže povzročijo parcializacijo lamele, parcializirajo nagon, pri čemer se njeni neuničljivi delčki oprimejo vozlišč v označevalni mreži, vozlišč, v katerih je mreža pripeta na človeško telo. To so predeli, kjer je telo načeto z označevalcem in odprto v »svet«. To so točke, v katerih ti razpršeni delčki še vedno črpajo energijo iz telesa – delujejo kot krvosesi paraziti, ki se ne ozirajo na dobrobit gostitelja (tj. telesa in subjekta), ampak slepo sledijo svojemu interesu in izsiljujejo lasten užitek. (Tako nastanejo erogene cone, predeli, kjer je še posebej skoncentriran užitek.) V skladu s svojo naravo poskušajo zapreti te luknje in vrniti človeka v stanje neposrednosti. Zato Lacan pravi, da je libido fantomski organ. Delni nagoni so fantomski organi, ki podaljšujejo telo in grabijo (parcialne) objekte ter jih tlačijo v telesne odprtine, saj na ta način dobijo zadovoljitev. Toda to je njihov užitek, ne pa užitek telesa ali subjekta. Užitek se proizvede v fantomskem organu. Ta užitek, ki ga proizvajajo delni nagoni, je torej preostanek mitičnega izvornegažitka in neposrednosti, ki ju opisuje lamela. Presežni užitek so koščki skozi cedilo označevalca precejenegažitka. Ker so človeška telesa in odnosi med njimi zapleteni v simbolne mreže, parazitski delčki lamele začnejo plezati tudi po njih. Užitek (kot presežni) se na ta način ne razprši zgolj po telesu, ampak tudi po vsem simbolnem tkivu, ki sestavlja človeški svet in intersubjektivna razmerja. Mit nam tako pojasni, zakaj je libidinalna »energija« vedno oprta na označevalne konfiguracije (in zakaj potrebuje simbolno mrežo za svojo širitev in vzdrževanje).

Parcialni objekti so torej tisti nenavadni objekti, s pomočjo katerih se mimo označevalca poskuša izmuzniti oziroma vrniti delček tiste izvorne neposrednosti in košček izgubljenegažitka. Predstavljajo objekt, ki je podaljšek telesa, s katerim lamela poskuša zamašiti telesno odprtino in spet vzpostaviti izsesavanje energije iz telesa; poskuša suspendirati razlikovanost med

objektom in telesom, razlikovanost, ki je posledica označevalca. Paradoks je v tem, da nagon dobiva svoj momentum in svojo moč šele na podlagi razlike, zareze, ki jo odpre označevalec. Nagon deluje skozi večno vračanje k izvornemu mitičnemu užitku, kroži okoli limite, ki je ne more in ne sme prestopiti (saj bi se s tem ukinila želja ter razcep, znotraj katerega nagon sploh vznikne). Zato pa je njegov cilj paradokсно ta, da se to izvorno stanje neposrednosti ne vzpostavi. Nagon tako deluje skozi cirkulacijo okoli praznine, odsotnosti izvorne neposrednosti. Parcialni objekt stopi v to razmerje kot zunanje mašilo (na mestih, kjer je telo »odprto«), na primer pri zadovoljevanju telesnih potreb. Nagon se ga oprime v svojem krožnem gibanju, ga obkroži in se vrne na začetek gibanja. To je trenutek vznika užitka znotraj akta zadovoljevanja telesne potrebe. Toda parcialni objekt ni preprosto zunanji objekt, ampak je v tem gibanju vpotegnjen v notranjost. Obeležen je s paradokсно strukturo notranje zunanosti, ekstimnosti, ki jo konceptualizira objekt *a*. Prav zato so parcialni objekti »zastopniki« izgubljene mitične neposrednosti (oziroma, kot pravi Lacan, simbolizirajo izgubljeni objekt).

*»In prav zastopniki, ekvivalenti tega so vse oblike objekta *a*, ki jih lahko naštejemo. Objekti *a* so samo njegovi zastopniki, njegove figure. Dojka – kot dvoumje, kot element, značilen za sesalsko organizacijo, na primer placenta – predstavlja prav tisti del individua samega, ki ga ta zgubi ob rojstvu in ki lahko rabi za to, da simbolizira najgloblje zgubljeni objekt. Isto referenco bi lahko dal za vse druge objekte«.*¹⁴

Posebnost parcialnih objektov je torej v tem, da omogočajo reminiscenco domnevno izgubljene izvorne neposrednosti in užitka, in sicer tako, da zavzamejo to posebno strukturalno mesto ekstimnosti. Telesu so zunanji, toda hkrati ga dopolnjujejo, saj so korelativni telesnim odprtina. Ponujajo se kot zapolnitev manka, kot zacelitev označevalne zareze, ki proizvede subjekt želje. Toda manko je neizbrisen, praznina, ki jo implicira želja, je strukturalna, želja pa inherentno nezadovoljena. Nagon zato lahko

zgolj kroži okoli te praznine, v limiti večnega vračanja k mitičnemu izvornemu užitku. Nagon sprva sicer vznikne v navezavi na parcialne objekte, ki so neki nadomestek polnosti, toda kmalu se preusmeri k drugim objektom, v končni fazi je njegov objekt zadovoljitev kot taka, zadovoljitev kot objekt, zadovoljitev, ki se paradokсно proizvede v kroženju okoli lastne strukturne nezmožnosti zadovoljitve oziroma ponovitve zadovoljitve (zaradi katere je prisiljen v ponavljanje) in nemožnosti zapolnitve razcepa želje. Zato se nagon v končni fazi vrti okoli objekta *a* (ki je hkrati objekt-razlog želje, tj. dejavnik, ki požene željo v gibanje). Užitek je torej vezan na objekt *a*, ne na konkreten objekt. Vezan je na paradokšno ukrivljenost »prostora« in se pojavlja kot presežek v manku, dobiček v izgubi. Parcialni objekti pa padejo v to topološko strukturo, kjer je prostor (človeške realnosti) spodvihan vase, stopijo na ekstimno mesto, pri čemer postanejo zastavek užitka.

»Tu je vdolbina, zev, ki jo bo seveda najprej napolnilo določeno število objektov, ki so na nek način vnaprej prilagojeni, prirejeni za to, da lahko služijo kot zamašek. Nedvomno se tu zaustavi klasična analitična praksa, da bi poudarila te različne člene, oralnega, analnega, skopičnega, vokalnega. To so različna imena, s katerimi lahko kot objekt označimo tisto, kar pripada a-ju – toda a kot tak v strogem pomenu izhaja iz tega, da je vednost ob svojem izvoru zvedena na označevalno artikulacijo.

Ta vednost je sredstvo užitka. In, ponavljam, kadar dela, proizvede entropijo. Ta entropija, ta točka izgube, je edina točka, edina redna točka, prek katere nam je dostopno to, kar pripada užitku. Tako se prevede, sklene in motivira tisto, kar zadeva vpad označevalca v usodo govorečega bitja«.¹⁵

Tako nastanejo oaze užitka – vzniknejo ob telesnih odprtinah, preko katerih označevalec sili telo v stik z zunanjim svetom, lamela pa poskuša blokirati odprtost s parcialnimi objekti in na

ta način vzpostaviti (domnevno izgubljeno) neposrednost. Zaradi (delčkov) lamele subjekt nikoli ne more vzpostaviti neposrednega stika z zunanostjo – vsak poskus je blokiran z delčkom (izvorno in inherentno) izgubljenega objekta. Ta paradoksní objekt, kot rečeno, ni preprosto zunanji objekt, ampak je delček zunanosti v sami notranjosti subjekta. Zato je vsako subjektovo razmerje z zunanostjo posredovano preko objekta *a*. Ta paradoksní stik zato tudi ni nekaj, kar bi predhajalo označevalcu, temveč se lahko vzpostavi šele z označevalnim posegom, kot notranja meja označevalnega polja. Označevalec se zato nikoli ne more znebiti užitka, slednji ga spremlja kot njegova senca.

Rezultat tako izpeljanega mita je torej ta: libido kot izvorni življenjski nagon je izgubljen s spolno reprodukcijo, a tisto, kar tvori specifiko te izgube pri človeku, tisto, zaradi česar se ta izguba pri človeku manifestira na specifičen način, je poseg označevalca. Označevalec sicer preprečuje lameli, da bi »pogoltnila« človeško bitje, toda ta obramba proizvaja nove in nove parazitske delne nagone ter presežne užitke, ki vse bolj parcializirajo telo in iščejo zadovoljitev v novih objektih. Pri tem se ne ustavijo zgolj na telesu, pač pa se na podlagi svoje fantomske narave in raztegljivosti preselijo tudi na večino človeških dejavnosti ter na objekte in pripomočke, ki jih človek pri tem uporablja. Vsi pripomočki, s katerimi človek »rokuje«, so podaljški njegovega telesa, proteze, s tem pa verjetne žrtve lamele oziroma delnih nagonov.¹⁶ Zato so potencialni vir oziroma pripomoček za doseg njihovega užitka.

Če zaključimo razvijanje mita s prisposodbo omlete, lahko rečemo, da tisti praženi koščki šmorna, ki ostanejo od omlete (oziroma od tekoče lamelaste plasti, ki jo vlijemo v ponev), predstavljajo delne nagone. Hrana in prehranjevanje sta kraj, kjer se stikata narava in kultura, nagon nastane prav v tem presečišču. Označevalec, ki je v jedru simbolnega, je dejavnik kulture – dejavnik, ki »pripravi« surovi nagon – lamelo, iz nje naredi praženec, tj. delne nagone. Sublimacija je mehanizem in lastnost nagonov, s katero se lahko praženec spremeni v cesarskega. Priprava hrane je eno izmed znamenj kulture, področje, na katerem se ločita človek in žival.

Kulinarika ni niti najmanj arbitrarna, ampak zelo strukturirana, kot je pokazal Claude Lévi-Strauss.¹⁷ Toda strukturirana je na način, da znotraj sebe vključuje in perpetuira samo razliko med kulturo in naravo,¹⁸ da torej na paradoksen način vključuje svojo zunanost. Vsaka struktura je strukturirana okoli takšne paradokсне točke zunanosti v svojem jedru, zaradi česar strukturo ne more biti sklenjena, cela. Prav ta notranji razcep je točka, v kateri se v strukturo vrineta nezavedno in nagon, želja in užitek, kot njen manko in presežek (kot presežek, ki vznikne v manku).

Mit o lameli je torej mit, ker pojasnjuje značilnosti človeškega stanja preko neke nikoli sedanje preteklosti. Včasih je analiza in pojasnitev obstoječega stanja mogoča le s pomočjo konstrukcije njegovih mitičnih izvorov. Analiza mehanizmov, ki so na delu, je včasih mogoča zgolj preko konstrukcije njihove geneze, toda ta geneza se ni nikoli odvila v realnem času. Obstoječe stanje se je lahko vzpostavilo le naenkrat, v sočasnosti in prepletu vseh konstituirajočih dejavnikov. A nemara jih lahko razpletemo zgolj preko konstrukcije njihovega postopnega razvoja. Mit tako prikazuje neko izvorno stanje neposrednosti pred posegom označevalca, pred razcepom, pred željo, pred nagonom kot delnim. Izvorno stanje je stanje polnosti, ki smo ga vselej že pustili za sabo in ki nikoli ni bilo sedanje. Človek nikoli ni bil v stanju neposrednosti. Razcep, ki konstituira človeško stanje, je vselej na delu. To sploh konstituira človeško bitje. (Brez tega momenta ne moremo govoriti o človeku.) Zato je tudi tisti izvorni užitek inherentno izgubljen. Vse, kar človek ima, je presežni užitek, ki vznikne na mestih izgube, kjer so usidrani delni nagoni. Presežni užitek zato ni dejanski preostanek izvorne energije; ta je vsaj že izgubljena. A deluje in obnaša se tako kot pravi preostanek tistega izvornega užitka. Zato ga nemara najbolje razložimo tako, da konstruiramo izvorno mitično stanje, stanje pred izgubo, ki ga je vzpostavila.

OPOMBE

1 Mladen Dolar, *Strel sredi koncerta* (Ljubljana 2012), 375.

2 »Ta neulovljivi organ, ta objekt, ki ga lahko le obidemo, in, če povem vse, ta lažni organ – prav ta organ bomo zdaj postavili v središče vpraševanja.« Jacques Lacan, *Štirje temeljni koncepti psihoanalize* (Ljubljana 1996), 180. »[...] ta organ, katerega značilnost je, da ne obstaja, ki pa ni zato nič manj organ [...]« Ibid., 182.

3 Ibid., 191.

4 Ibid., 181.

5 Ibid., 182.

6 Ibid.

7 Lacan postavi posteljico v vrsto parcialnih objektov, ki simbolizirajo izgubo: »[...] element, značilen za sesalsko organizacijo, na primer placenta – predstavlja prav tisti del individua samega, ki ga ta izgubi ob rojstvu in ki lahko rabi za to, da simbolizira najgloblje zgubljeni objekt.« Ibid., 182.

8 Freud je znotrajmaternično obliko obstoja vzel za prototip t. i. primarnega narcizma (konceptualizacije katerega so se sicer spreminjale), za katerega naj bi bila značilna odsotnost kakršne koli povezave z »zunanjim svetom«.

9 Lahko bi rekli, kot posamični koščki neposrednosti in užitka, ki so se prikradli iz maternice.

10 »Tu imamo opravka s podobo življenja, ki se ohranja in širi s pomočjo delitve, življenja, ki ni individualizirano, kar pomeni, da ni razlike med posameznikom in vrsto. Vsako bitje te vrste je na nek način neposredno življenje svoje vrste. In seveda bogovi ne bi mogli kaznovati morebitne arogance in napuha teh bitij tako, da bi jih presekali na dvoje – ta operacija ne bi pripeljala do dveh pomanjkljivih (spolnih) polovic, pač pa do še več samozadostnih bitij.« Alenka Zupančič Žerdin, »Seksualno in ontologija«, *Filozofski vestnik* 29 (2008), 65.

11 Mit torej ne sme ostati zgolj pri zatrditvi, da so bitja, ujeta v cikel spolne reprodukcije, izgubila ta izvorni nagon, ampak mora pojasniti, zakaj njegovi delci vztrajajo tudi po izgubi.

12 »[...] po Lacanu predojdipski gon ni predlingvističen ali surov; gon je, v primerjavi z 'naravnimi potrebami', zelo razdelan koncept. Gon ni primitiven in 'predojdipski goni' niso predlingvistični. Tisto, kar je Lacan imenoval Drugi, je v gonu že prisotno. Zato je gon kuhan. Ne le, da ni surov, pač pa skušajo vse Lacanove izpeljave, ki zadevajo gon, pokazati,

da je gon dejansko zelo sofisticiran.« Jacques-Alain Miller, *O nekem drugem Lacanu* (Ljubljana 2001), 114.

13 »Vrnili se bomo k trditvi, da obstaja nekaj od libida, kar ne more biti prevedeno v označevalce, kar ne more nastopiti na mestu Drugega, kar ne more biti označeno in prenešeno kot nek označevalec. Prav to je Lacan imenoval mali *a*; to je *plus-de-jouir* kot razlika med libidom in jezikom, ki proizvede ta mali *a* kot preostanek, $J - A = a$. [...] Ta mali *a* je del libida, ki ne more biti prenešen na mesto Drugega.« Ibid., 43.

14 Lacan, *Štirje temeljni*, 182.

15 Jacques Lacan, *Hrbtna stran psihoanalize* (Ljubljana 2008), 54–55. Ta odlomek iz Lacanovega *Seminarja XVII* sicer vpeljuje nova izraza, vednost in entropija, ki sta vezana na njegovo teorijo štirih diskurzov. Na hitro rečeno, gre za idejo označevalne artikulacije in izgube, ki jo ta proizvede (pri govorečem bitju). V odlomku je razviden miselni tok, po katerem sta označevalec in užitek pri poznem Lacanu še bolj povezana, na način, da označevalec postane sredstvo užitka.

16 Prim: »[...]orodje kot proteza podaljšuje telo in se umešča natanko v tisto 'sivo cono', ki sega preko telesa, a mu ni preprosto zunanja, v cono, kjer gre nagon preko telesa in se suče okoli netelesnega organa in kjer telo seže preko svojih neposrednih fizičnih meja. Mladen Dolar, *Oficirji, služkinje in dimnikarji* (Ljubljana 2010), 88.

17 »[...] kuhanje [je] pravzaprav jezik, v katerem družba nezavedno prevaja svoje strukture in s tem razkriva svoja protislovja.« Claude Lévi-Strauss, »Kulinarični trikotnik«, *Časopis za kritiko znanosti* 42 (2014), 15.

18 »Kuhanje je deležno obeh ravni, tako nature kot kulture, prav ta dualnost pa je tista, ki jo projicira v vsakokratno svojo manifestacijo.« Ibid., 14.

LITERATURA

Dolar, Mladen. *Oficirji, služkinje in dimnikarji*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo, 2010.

Dolar, Mladen. *Strel sredi koncerta*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2012.

Lacan, Jacques. *Štirje temeljni koncepti psihoanalize*. Prevedli Rastko Močnik, Zoja Skušek in Slavoj Žižek. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo, 1996.

Lacan, Jacques. *Hrbtna stran psihoanalize*. Prevedli Samo Tomšič, Ana Žerjav in Alenka Zupančič Žerdin. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo, 2008.

Leader, Darian. »Lacan's Myths.« V: *The Cambridge Companion to Lacan*, ur. Jean-Michel Rabaté, 35–50. New York: Cambridge University Press, 2003.

Lévi-Strauss, Claude. »Kulinarični trikotnik«, *Časopis za kritiko znanosti* 42, št. 255 (2014), 9–15.

Miller, Jacques-Alain. *O nekem drugem Lacanu*. Prevedli Miran Božovič, Uršula Cetinski, Tomaž Erzar, Saš Jovanovski, Peter Klepec, Zdravko Kobe, Dragana Kršič, Marjan Šimenc, Jelica Šumič-Riha, Blaž Vodopivec in Alenka Zupančič Žerdin. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo, 2001.

Zupančič Žerdin, Alenka. »Seksualno in ontologija«, *Filozofski vestnik* 29, št. 1 (2008), 59–73.